

DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM U OPERAČNÍHO STUPNĚ

Nové názory na bojové a operační použití dělostřelectva vyžadují uskutečnění odpovídajících změn i v oblasti dělostřeleckého průzkumu (DP). U organizačních struktur dělostřelectva jde o síly a prostředky tohoto průzkumu. To jsou výchozí skutečnosti tohoto článku.

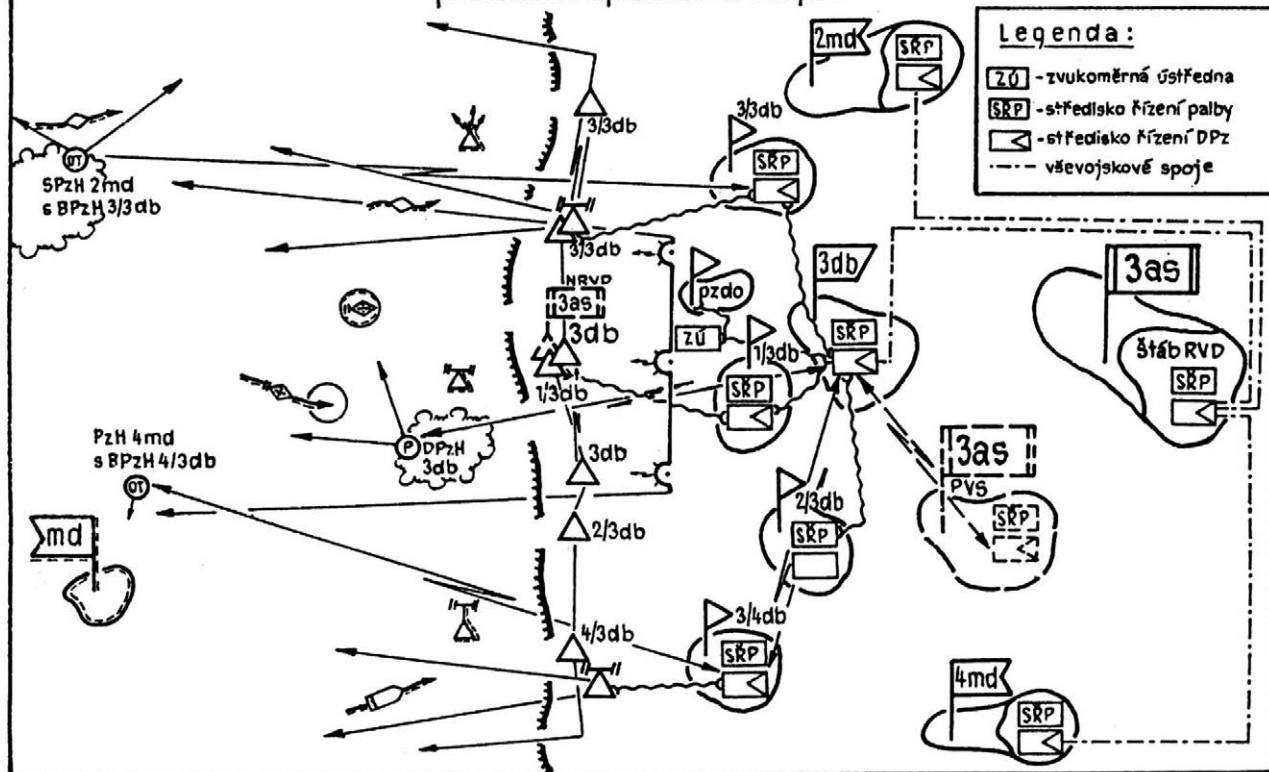
Dělostřelectvo operačního stupně je představováno dělostřeleckými brigádami s různým počtem samohybných dělostřeleckých a raketometných oddílů a průzkumným dělostřeleckým oddílem (pzdo). Počty dělostřelectva neumožňují posilování jednotlivých velitelských stupňů, což znamená, že je upuštěno od zásady přidělovat síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu.

Pro řízení dělostřeleckého průzkumu a u vyšších velitelských stupňů i pro řízení topograficko-geodetické a meteorologické přípravy jsou zřizována **střediska řízení dělostřeleckého průzkumu (SRDPz)**. Tato střediska se vytváří z organických sil a prostředků, které jsou rozhodnutím příslušného dělostřeleckého velitele pro zřízení střediska vyčleněny. Velitelem střediska je vždy náčelník průzkumu (NPz) příslušného dělostřeleckého štábu. U operačního stupně se SRDPz vytváří u štábu RVD armádního sboru, u štábu dělostřelecké brigády ze sil a prostředků pzdo. U oddílů dělostřelecké brigády ze sil a prostředků vyčleněných veliteli oddílů.

Palebné úkoly dělostřelectva operačního stupně leží v naprosté většině za čarou dohlednosti z pozemních pozorovatelů, takže není žádný důvod k tomu, aby velitelé tohoto dělostřelectva byli na pozorovatelnách. Bojovou činnost řídí z velitelských stanovišť, ze kterých se zpravidla zřizují střediska řízení palby (SRP). Jejich součástí však musí být SRDPz, která se tedy umísťují na velitelských stanovištích. SRDPz se rozvíjí vedle SRP a spojuje se s ním hlasitým telefonem (dispečinkové zařízení) nebo v krajním případě 1 až 2 telefonními linkami.

Každé SRDPz udržuje spojení se SRDPz nadřazeného (s výjimkou SRDPz štábu RVD sboru), se SRDPz podřízených součástí, se silami a prostředky dělostřeleckého průzkumu, které jsou veliteli daného stupně přímo podřízeny. SRDPz štábu RVD armádního sboru udržuje spojení se SRDPz podřízených štábů (dělostřelectva divizí, dělostřelecké brigády) zpravidla s využitím vševojskových spojů. To vzhledem k relativně nízkému počtu průzkumných hlášení mezi těmito stupni postačuje. Hlavní příčinou však je nedostatek spojovacích prostředků pro zřízení zvláštní rádiové sítě. Jestliže NRVD armádního sboru obsadí PVS a vzdálenost umožní zřídit rádiové nebo linkové spojení se SRDPz dělostřelecké brigády, potom se takové spojení samozřejmě organizuje. Možnou variantu průzkumného spojení operačního stupně – viz obr.

Varianta rozmístění (spojení) sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu operačního stupně

Obr.

Štáb RVD armádního sboru nemá organické síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu. V pzdo dělostřelecké brigády je však jedna průzkumná dělostřelecká baterie (pzdbat), která je pro NRVD předurčena. NRVD ve svém nařízení pro průzkum (předběžném nařízení) nařizuje, které části této baterie přejdou do jeho podřízenosti. Zpravidla určí, které jednotky do jakého prostoru je nutné přesunout, dobu pohotovosti v tomto prostoru a způsob jejich předání. Za organizaci přesunu, uskutečnění a předání určených jednotek odpovídá velitel pzdo.

Velitelskou četou pzdbat NRVD je vhodné zařadit do štábu RVD armádního sboru a vytvořit z ní SRDPz. Průzkumná četa je většinou rozdělena na dvě části. Velitel čety s družstvy optoelektronického průzkumu vytváří pozorovatelnou NRVD nebo může zůstat v pohotovosti na štábu pzdo. Družstvo fotografického průzkumu pořizuje fotografické dokumenty ve prospěch štábů RVD, dělostřelecké brigády a výjimečně ve prospěch armádního sboru. Fotografickou laboratoř rozvíjí zpravidla na velitelském stanovišti pzdo, v terénu pracuje obvykle samostatně. Čety hloubkového průzkumu bude NRVD využívat jen výjimečně, neboť mají charakter vojskového průzkumu, jenž armádní sbor nevede. Většinou tedy zůstanou v podřízenosti velitele dělostřelecké brigády.

Mimo uvedené síly a prostředky může NRVD u velitele armádního sboru vyžádat přidělení průzkumných vrtulníků od letky velení a průzkumu nebo vzlet bezpilotního průzkumného letounu, případně průzkumného letounu, pokud jsou tyto prostředky armádního sboru přiděleny, či je vyčleněno jejich úsilí. Může také vyžádat průzkum určitého objektu silami a prostředky hloubkového průzkumu průzkumného praporu. Všechny uvedené síly a prostředky, s výjimkou průzkumných vrtulníků, jsou vhodné především k získání podkladů pro úder raketovým vojskem.

Přidělené průzkumné vrtulníky mohou být ponechány v podřízenosti NRVD nebo mohou být dále přiděleny veliteli dělostřelecké brigády. První způsob není příliš vhodný, neboť průzkumný vrtulník je nutné vidět jako prostředek pro průzkum cíle a jeho následné zastřílení (pozorování a opravování účinné střelby). To proto, že přesnost získaných souřadnic nezabezpečuje palbu bez zastřílení. Zastřeluje ten velitel, který řídí palbu. Stejná situace nastane tehdy, bude-li průzkumný vrtulník vyčleněn ke spolupráci pro splnění určitého úkolu.

Je zřejmé, že štáb RVD armádního sboru nemá prakticky žádné prostředky, kterými by mohl dělostřelecký průzkum vést. Jeho úloha tedy spočívá především v plánování dělostřeleckého průzkumu, v jeho organizaci i operativním řízení, zejména u přípravy podkladů pro dělostřelecké palby v palebných úderech, při přípravě dat pro dělostřeleckou přípravu a podporu protiúderu vedeného sborem.

Hlavní úkoly získání podkladů pro palby dělostřelečtva operačního stupně tedy plní síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu dělostřelecké brigády. K tomu má velitel brigády k dispozici průzkumný dělostřelecký oddíl, přesněji nevyužitou část pzdbat NRVD (zpravidla dvě čety hloubkového průzkumu), pzdbat dělostřelecké brigády (velitelskou, průzkumnou a topograficko-geodetickou četou) a baterii zvukoměrného průzkumu (zvukbat). Kromě toho má možnost odposlouchávat v rádiové síti vzdušného průzkumu a využívat průzkumné vrtulníky, pokud mu byly přiděleny.

Velitelé oddílů dělostřelecké brigády mají k použití jen síly a prostředky pro průzkum pozorováním. Jejich přehled a možnosti – viz **tabulku**.

Ze zhodnocení údajů uvedených v tabulce vyplývají následující skutečnosti:

● Nejvíce sil a prostředků je pro průzkum pozorováním, teoreticky dovolují pokrýt šířku pásma průzkumu **přes 80 km**. V praxi však této hodnoty nebude nikdy dosaženo,

neboť předpokládá rovnoměrná rozdělení všech průzkumných i topograficko-geodetických družstev po celé šířce, což je neskutečné. Myslím, že můžeme uvažovat s maximální šířkou pásma průzkumu od 20 do 40 km, jež bude omezena možnostmi spojení. V plné míře však zabezpečuje šířku palebného pásma brigády. Hloubka průzkumu pozorováním však umožňuje průzkum jen malé části objektů, které mohou být cíli pro palby brigády. Budou to především prostředky: REB rozmístěné v pozorovaném pásmu, některé průzkumné dělostřelectva protivníka (radiolokátory), představené systémů řízení a navedení letectva včetně uvědomování PVO (letečtí návodčí, radiolokátory pro průzkum nízko letících vzdušných cílů), pozorovatelní a podobně. Lze odhadnout, že objem těchto cílů bude tvořit nejvýše 10 % všech palebných úkolů brigády.

- Radiolokátory by byly vzhledem k palebným úkolům brigády používány převážně k průzkumu proudů na pochodových osách. Budou-li vhodně zvolena jejich stanoviště, mohou postihnout rotní, někdy i praporní proudy až na 4 osách; ovšem účastnit se řízení palby mohou současně jen na dvou osách.

- Ze všech organických sil a prostředků průzkumu se jako nejúčinnější, vzhledem k palebným úkolům brigády, jeví průzkum na území protivníka. Družstva hloubkového průzkumu však mohou postihnout jen asi 50 až 60 % šířky palebného pásma brigády, a to při současném nasazení, což bude zcela výjimečné. Jejich účinnost snižují omezené možnosti manévru, obtížné překonávání předního okraje protivníka, nízký výkon průzkumu v noci a značná pravděpodobnost zničení (zajetí) družstev protivníkem.

- Zvukoměrný průzkum je omezen prakticky jen na jeden druh cílů (střelející polní a protiletadlová děla, raketomety, minomety).

- Průzkumné vrtulníky jsou prostředkem průzkumu, který umožňuje zjišťovat většinu cílů tvořících palebné úkoly brigády. Problém jejich použití tkví ve skutečnosti, že zjistit cíl je podmíněno tím, aby byl aktivní (baterii, která vede palbu, lze zjistit až na vzdálenost 20 km, jestliže zaujímá palebné postavení na vzdálenost 10 až 12 km, je-li v palebném postavení nezamaskovaná na 6 až 8 km, pokud je zamaskovaná, tak zpravidla asi zjištěna nebude), dále ve skutečnosti, že přesnost výsledků neumožňuje zahájit palbu bez zastřelení. V noci se výkon značně snižuje, v mlze, hustém dešti a sněžení je průzkum pomocí vrtulníků obvykle vyloučen. Podle šířkových možností průzkumu postačují pro brigádu dva, k zabezpečení nepřetržitosti se však počet tří průzkumných vrtulníků, které je nutné vyžádat u velitele armádního sboru, jeví jako minimálně nezbytný.

Z uvedených skutečností vyvozují tyto hlavní zásady použití sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu u dělostřelecké brigády:

- Organické prostředky dělostřeleckého průzkumu oddílů zpravidla vyčlenit do podřízenosti SRDPz. Podle šířky pásma průzkumu 2 až 3 průzkumná družstva (průzkumná četa oddílu a některé průzkumné družstvo baterií) zaujmou pozorovatelní jako představení pozorovatelé, kteří zjišťují cíle v pozorovaném pásmu a účastní se řízení palby na pozorované cíle. Kromě toho upřesňují přední okraj, sledují činnost protivníka a vlastních vojsk. Velí jim velitel průzkumné čety. Zbýlá průzkumná družstva jsou v záloze na VS oddílu, používají se k uhrazení ztrát u představených pozorovatelů a k vedení průzkumu na území protivníka (DPzH).

Jednotka (možnosti)	Síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu dělostřelecké brigády							PzÚ	Poznámka
	Pozorování			Fotogra- fováním	Radiolo- kační	Zvuko- měrný	Vzdušný A		
	z vlastního území		v hloubce území protivníka						
	optoelPzdr	topodr	SPzH	fPzdr	radlok- Pzdr	AZK-5	průzkumný vrtulník		
pzdo — pzdbat NRVD, pzdbat db, zvukbat, celkem	2 2 4	2 2	4 4	1 1	2 2	 1 1		1 1 2	
samohybné dělostřelecké oddíly, raketometné oddíly	5 4	C							1-2 B 2-3
dělostřelecká brigáda celkem	17-26	2	4	1	2	1		2	
letka a velení průzkumu							14		D
možnosti: ○ na jednotku - šířkové [km] - hloubkové [km], - hodinový výkon ○ celkem - šířkové, - hloubkové, - hodinový výkon ○ přesnost J	3 2-3 4-6 51-78 2-3 68-156 ano	3 4-6 4 16 4-6 8 ano	3 20 i více — 12 20 i více — ano	6 4-6 F 1 4-6 — —	4-8 10 i více 5 8-16 10 i více 10 ano	12 22 6 G 12 22 6 ano K	12 až 15 3 H 12-48 až 15 3-12 ne		E objektů

Vysvětlivky:

- A – Platí, je-li brigádě rozhodnutím velitele přidělen.
- B – Počty podle typů dělostřeleckých brigád (armádních sborů).
- C – Topograficko-geodetická družstva samohybných dělostřeleckých oddílů a raketometných oddílů se k protínání cílů a orientačních bodů nepoužívají.
- D – Jsou-li průzkumné vrtulníky brigádě přiděleny nebo pracují-li v její prospěch.
- E – Hloubkou průzkumu je míněna vzdálenost od předního okraje protivníka až po dosah průzkumného prostředku.
- F – Družstvo fotografického průzkumu vyfotografuje jeden panoramatický snímek sektoru 16–00, vyvolá, kopíruje, sestaví, topograficky vyhodnotí v 10 kopiích za 5 až 7 hodin, bez přesunů.
- G – Hodinový výkon zvukoměrného průzkumu závisí na palebné činnosti dělostřelectva protivníka; pokud nestřílí, zvukoměrný průzkum nezjistí nic; jestliže vede palbu hromadně a hustota palby převyšuje 3 až 4 výstřely za sekundu, bude překročena selektivita soupravy a záznamy nebude možné vyhodnotit; uvedená hodnota označuje pravděpodobnou hodnotu, které nemusí být dosaženo, ale která při vhodném režimu palby dělostřelectva protivníka může být i překročena.
Uvažuje se na jeden vzlet v trvání 1 hodiny; při tom bude čas k vedení průzkumu vždy kratší.
- H – Šířka fotografovaného území závisí na počtu stanovišť.
- I – Přesnost je hodnocena podle toho, zda umožňuje nebo nikoli zahájit palbu bez zastřelení.
- J – Jen tehdy, pokud zjišťuje souřadnice charakteru „přesné“.

Síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu pzdo (kromě těch, které NRVD armádního sboru vyčlenil do vlastní podřízenosti) mohou zůstat v podřízenosti velitele brigády, nebo být vyčleněny oddílům ke splnění konkrétních úkolů, či také přiděleny podle těchto možností:

- Velitelská četa pzdbat db je zařazena do štábu brigády, kde spolu s NPz brigády vytváří SRDPz brigády. Spojovací družstvo zabezpečí spojení se SRDPz oddílů, se silami a prostředky dělostřeleckého průzkumu, které velitel brigády ponechal ve své podřízenosti. Velitel pzdbat je zpravidla zařazen do SRDPz.

- Průzkumná četa, podobně jako u pzdbat NRVD, je rozdělena na dvě části. Velitel čety s družstvy optoelektronického průzkumu zaujme pozorovatelný jako předsunutí pozorovatelé. Radiolokační družstva jsou přidělena raketometným oddílům k zabezpečení palby na proudy.

- Čety hloubkového průzkumu jsou soustředěny na VS brigády nebo pzdo, kde se připravují k vyslání na území protivníka; tam mohou být družstva hloubkového průzkumu vyslána jako DPZH buď samostatně, nebo v sestavě některého vojskového průzkumného orgánu.

- Topograficko-geodetická četa může být po splnění úkolů topograficko-geodetické přípravy použita k protínání cílů a orientačních bodů na území protivníka. Tehdy se podřizuje velitel průzkumné čety, který její použití řídí.

- Baterie zvukoměrného průzkumu se obvykle ponechává v podřízenosti velitele brigády. To vyplývá z požadavku soustřeďovat k palbě na obrněné baterie nejméně dva oddíly, což může zabezpečit jen velitel brigády. Je-li pro boj s dělostřelectvem protivníka (zpravidla protiletadlovým) vyčleněn jen jeden oddíl, potom je výhodné baterii zvukoměrného průzkumu přidělit tomuto oddílu.

- Pokud jsou brigádě přiděleny průzkumné vrtulníky, mohou být přiděleny raketometným oddílům k zabezpečení palby na proudy a na jiné cíle nebo dělostřeleckým oddílům, pokud vedou protibaterijní činnost. Budou-li dělostřelecké oddíly použity pro boj s dělostřelectvem protivníka, ponechává se alespoň jeden průzkumný vrtulník v podřízenosti velitele brigády k zastřílení cílů jím zjištěných.

□ Velitel pzdo se svým štábem a některými jednotkami (fotografická laboratoř, čtyř hloubkového průzkumu, průzkumná četa NRVD atd.) zaujme velitelské stanoviště buď poblíž VS brigády nebo v prostoru za pozorovatelnami (zpravidla u zvukoměrné ústředny baterie zvukoměrného průzkumu). Z tohoto prostoru uskutečňuje zásobování jednotek pzdo, organizuje činnost i přípravu záloh sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu, podílí se na kontrolách apod. V období organizace bojové činnosti řídí přesuny a předávání jednotek, které jsou přiděleny NRVD nebo velitelským oddílům. Velitel pzdo může být podle potřeby, spolu s náčelníkem topograficko-geodetické a meteorologické služby, zařazen do SŘDPz brigády.

□

Závěrem považuji za nutné zdůraznit, že podle mého soudu, štáb RVD armádního sboru plní v oblasti dělostřeleckého průzkumu především úkoly při plánování. Období organizace a operativního řízení je tímto velitelským stupněm zaměřeno především na usměrnění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu dělostřelecké brigády, divizí k získání podkladů pro účast dělostřelectva v palebných úderech. Domnívám se, že je účelné řídit centralizovaně dělostřelecký průzkum jen v období do zahájení války a při protiúderu v průběhu obranné operace. Hlavní úkoly dělostřeleckého průzkumu operačního stupně plní síly a prostředky dělostřelecké brigády.

□ ■ □